

SLIMMER SAMENWERKEN OM DE EERSTELIJNSZORG TOEGANKELIJK TE HOUDEN

Slimmer samenwerken, Robert van der Aa, programmamanager Eindhoven en de Kempen, ziet dat als een van de sleutels naar meer duurzame eerstelijnszorg. 'We zien veel versnippering in de eerste lijn, in vrijwel iedere wijk in Nederland zit de apotheek in de ene straat, de huisarts in de andere straat en sociaal domein en wijkverpleging weer drie straten verderop. Vaak weten ze elkaar niet goed te vinden en weten ze ook niet precies wat de ander doet.'

Geschreven door: Michel van Dijk

Eindhoven en de Kempen is een van de 52 regio's in Nederland die subsidie heeft ontvangen van ZonMw voor versterking van de organisatie van de eerstelijnszorg. Marjo Toemen, apotheker en zorgbestuurder in Eindhoven, en Robert van der Aa kijken samen met Nora Smit, programmamanager bij ZonMw, terug op wat er in de regio is bereikt en wat er nog nodig is.

'Een op de drie praktijkhoudende huisartsen in de regio Eindhoven en de Kempen gaat de komende twee, drie jaar met pensioen. Er zijn onvoldoende huisartsen om die taak straks van hen over te nemen.' Marjo Toemen noemt het voorbeeld om duidelijk te maken dat de toegankelijkheid van de eerstelijnszorg in haar regio de komende jaren steeds meer onder druk komt te staan. Het aantal zorgverleners daalt, en een dubbele vergrijzing staat voor de deur. 'Bovendien staan we voor een schaa sprong in onze Brainport-regio Eindhoven. De komende jaren komen er 70 duizend nieuwe inwoners bij. Willen we ook op langere termijn goede zorg kunnen blijven leveren, dan zullen we onze eerstelijnszorg daarom beter moeten organiseren.'

Fotografie: Studio Reyneveld

Versnippering

Niet alleen in de regio Eindhoven en de Kempen staat de eerste lijn onder druk, dit geldt voor alle regio's in Nederland. Vandaar dat veldpartijen in de eerste lijn samen met het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) in 2024 als onderdeel van het Integraal Zorgakkoord (IZA) de Visie eerstelijnszorg 2030 formuleerden. Het doel: versterking van de eerste lijn door betere én slimmere vormen van samenwerking tussen professionals, en óók: meer zelf- en samenredzaamheid van inwoners.

De nieuwe vormen van samenwerking moeten versnippering terugdringen. 'We zien dat professionals vaak dingen dubbel doen,' vertelt Marjo Toemen. 'Tijdens de eerste bijeenkomst van ons Wijk-Up!-team kwamen we erachter dat zowel huisarts, praktijkondersteuner als medewerkers van het sociaal domein preventiegesprekken voeren met cliënten. Dat wisten ze niet van elkaar. Als je dat onderling beter zou afstemmen, doe je minder dubbel werk én houd je tijd over voor andere cliënten die op de wachtlijst staan.'

Veertien Wijk-Up!-teams

Wijk-Up!-teams, zo heten in regio Eindhoven en de Kempen de hechte wijkverbanden die een belangrijke rol spelen in het project, dat vanuit het ZonMw-programma Versterking organisatie eerstelijnszorg wordt gesubsidieerd. Dat ondersteunings- en stimuleringsprogramma sluit aan bij de Visie eerstelijnszorg 2030, legt Nora Smit uit, programmamanager bij ZonMw. 'De hechte wijkverbanden brengen zorg en welzijn dichterbij de inwoners, juist door nauwe onderlinge samenwerking tussen professionals in eerste lijn.' Toemen vult aan: 'De Wijk-Up!-teams komen regelmatig bij elkaar, leren elkaars expertise goed kennen, stemmen taken en verantwoordelijkheden af en signaleren knelpunten in de wijk. Dat betekent minder versnippering, betere verwijzing van cliënten naar de juiste zorgprofessional, en minder dubbel werk.' Smit: 'Het is overigens niet nodig dat er geheel nieuwe samenwerkingsverbanden worden opgericht. Vanuit het ZonMw-programma stimuleren we aansluiting bij bestaande structuren in de regio en in de wijk. Dat werkt vaak het beste.'

Brede expertise in huis

'In onze regio zijn we gestart met dertien Wijk-Up!-teams of hechte wijkteams,' legt Toemen uit. 'In zo'n wijkteam zitten in ieder geval huisarts, apotheker, thuiszorg en sociaal domein, maar het staat ieder team vrij om daar ook andere professionals bij uit te nodigen. Zo doen in ons Wijk-Up!-team in de Generalenbuurt ook paramedische beroepen mee zoals fysiotherapeuten, podotherapeuten, logopedisten, diëtisten en ergotherapeuten. Hoe meer disciplines je als Wijk-Up!-team vertegenwoordigt, hoe betere zorg en ondersteuning je kunt leveren aan de inwoners in de wijk. Je hebt dan immers brede expertise in huis. Bovendien kun je inwoners met een zorg- of hulpvraag op die manier snel doorverwijzen naar de juiste professional.'

Regionale Eerstelijns Samenwerkingsverbanden (RESV's)

Om regio's te ondersteunen bij de uitwerking van de Visie eerstelijnszorg 2030, kan iedere regio in Nederland een beroep doen op subsidie van ZonMw, vertelt Smit. 'Landelijk heeft het ministerie VWS 104 miljoen subsidie beschikbaar gesteld voor het programma, tot eind 2029. Regio's maken daar goed gebruik van. In Nederland hebben 52 regio's, waaronder ook de regio Eindhoven en de Kempen, een zogenoemde uitvoeringssubsidie ontvangen. Dat is bijna een landelijke dekking.'

De subsidiegelden uit dit programma worden niet alleen gebruikt om de hechte wijkverbanden op te zetten, uit te breiden en te versterken, vervolgt Smit. 'Ook het opzetten van de Regionale Eerstelijns Samenwerkingsverbanden (RESV's), die de hechte wijkverbanden ondersteunen, wordt ermee gefinancierd. Daarnaast hebben de RESV's als taak eerstelijnsdisciplines te vertegenwoordigen bij afspraken met andere partijen en sectoren, de capaciteit en toegankelijkheid van de zorg te organiseren en regionale zorgaanbieders te ondersteunen, bijvoorbeeld bij digitalisering en ICT. Bovendien maken ze zorginhoudelijke afspraken over specifieke patiëntgroepen in de regio. Denk aan patiënten met dementie of kwetsbare ouderen.'

Monodisciplinair goed organiseren

'In onze RESV zit een gemandateerde vertegenwoordiger van alle beroepsgroepen die zijn aangesloten bij de Wijk-Up!-teams,' vult Toemen aan, zelf lid van de voorbereidingswerkgroep RESV in Eindhoven en de Kempen. Smit: 'Daarvoor is het belangrijk dat iedere monodisciplinaire beroepsgroep regionaal goed georganiseerd is. Dat is niet overal zo. Daarom stelt ZonMw sinds 2024 zogenoemde vouchers beschikbaar voor de versterking van de regionale monodisciplinaire organisatiegraad voor 11 eerstelijnsdisciplines. Deze gelden kunnen zorgprofessionals gebruiken voor het opzetten en inrichten van hun monodisciplinaire organisatiegraad. Daarnaast kunnen ze de voucher inzetten voor versterking en professionalisering van bestaande netwerken, bijvoorbeeld voor de oprichting van of aansluiting bij een paramedisch platform.' Toemen is blij met de vouchers, al benadrukt ze dat er uiteindelijk structurele bekostiging moet komen voor de monodisciplinaire zorggroepen. 'Alleen voor de huisartsen is dit nu structureel geregeld, voor de overige beroepsgroepen niet.'

Zelf- en samenredzaamheid

Zelf- en samenredzaamheid van inwoners in de wijk, dat vormt eveneens een belangrijk speerpunt van de Visie eerstelijnszorg 2030. Van der Aa: 'Wat kan de inwoner zelf? Want hoe zelfredzamer de inwoner is, hoe minder zorg er bij de professional komt te liggen. Bovendien kun je als inwoners ook veel samen doen. Als dochter of buurman jou de inname-instructies bij jouw medicatie kunnen uitleggen, dan hoef je daarvoor niet naar de apotheker.'

En ouderen die elkaar wekelijks ontmoeten in het buurthuis voor een praatje, een kop koffie of een spelletje bridge, voelen zich minder eenzaam. Dat leidt ook tot minder klachten waar ouderen zich voor bij de huisarts melden. Het is dus zaak dat we de zelf- en samenredzaamheid van inwoners stimuleren. Ook daar ligt een taak voor onze Wijk-Up!-teams. Zij kunnen inwoners wijzen op het aanbod in de wijk. Zodat inwoners weten waar ze anderen kunnen ontmoeten, of kunnen deelnemen aan activiteiten die hun persoonlijk welzijn bevorderen.'

Leer- en Verbeternetwerk Eerste lijn

Ze zijn het er alle drie over eens: de versterking van de eerstelijnszorg is een veelomvattende operatie. Het zal het landschap van de eerstelijnszorg vermoedelijk drastisch gaan veranderen. Smit: 'Omdat er zoveel bij komt kijken, willen we de regio's naast een regionale subsidie graag nog meer ondersteuning bieden. We hebben daarom een lerend netwerk gefinancierd, het Leer- en Verbeternetwerk Eerste Lijn (LeVEL). LeVEL helpt regio's om kennis en ervaringen uit te wisselen, zodat ze van elkaar kunnen leren en elkaar kunnen inspireren, onder andere via expertgroepen en een online platform. Zodat niet iedere regio telkens opnieuw het wiel hoeft uit te vinden.'

Verdiepend onderzoek

Daarnaast, vervolgt Smit, financiert ZonMw sinds 2025 een groot onderzoeksconsortium, MOVE: Mechanismen voor Ondersteuning van de Versterking Eerste lijn. Dat doet tot en met september 2028 verdiepend onderzoek naar de ontwikkeling van de samenwerking in wijken en regio's. 'MOVE onderzoekt de veranderbeweging: wat werkt, voor wie en in welke context?'

De uitvoeringssubsidies lopen tot 31 december 2026. Vanaf 2027 is voor de RESV's structurele financiering beschikbaar via de zorgverzekeraars. Smit: 'Het werk is dan nog niet af, maar we hebben dan wel de eerste stappen gezet naar een toekomstbestendige eerstelijnszorg.' Toemen, samenvattend: 'Toegankelijke eerstelijnszorg, professionals die elkaar weten te vinden en zelf- en samenredzaamheid van inwoners. Dát is onze stip aan de horizon.'

Kijk voor meer informatie op <https://www.zonmw.nl/nl/artikel/regionale-versterking-organisatie-eerstelijnszorg> (in de rechterbalk kun je doorklikken naar regio Eindhoven en de Kempen).